

ШЕВЧЕНКОВЕ СЛОВО У ВИКЛИКАХ ІНФОРМАЦІЙНИЙ СПІЛЬНОТІ

Передусім було Слово, а перед нами, громадянами України, — ще і Шевченкове, — поставлене на сторожі, аби не були отими рабами німими.

Аби потужні процеси глобалізації, ренаціоналізації та регіоналізації, що паралельно і динамічно відбуваються в сучасному світі, перманентно формуючи великі інтеграційні економічні новоутворення, політичні союзи, військові блоки, постколоніально-тоталітарні світи, нас не позбавили українськості, соборності, національної гідності.

Щоб ми, як нація, не асимілювалися, а стали рівноправними учасниками міждержавних мегаутворень для розв'язання проблем колективної оборони, системного захисту зовнішніх національних інтересів і внутрішніх ринків, синергізму соціально-економічного розвитку та збереження людського капіталу, його конкурентоспроможності, етнічної, культурної, релігійної, промислової та іншої ідентичностей, світоглядних цінностей, споконвічних традицій та модерних інновацій.

Щоб Україна в перспективі не втратила своєї конкурентоспроможності в освітньому, знаннево-фаховому, науково-технологічному, інформаційно-комунікаційному, інноваційно-інвестиційному, духовно-інтелектуальному та інших якісних ціннісних (аксіологічних) сутностях людського розвитку, а відтак на цивілізовано-партнерських засадах увійшла в систему міжнародного розподілу праці не в статусі постачальника дешевої робочої сили, а креативного, активного суб'єкта.

Щоб ми не були, за *Франком*, "тяглом у поїздах їх бистроїздних".

Нарешті, аби політика українського уряду, особливо щодо розвитку людського, в т.ч. духовно-інтелектуального потенціалу, суспільного прогресу, ґрунтувалася як на загальнолюдських вартостях, так і на засадах стратегічних складових національної ідеї — внутрішній соборності України, збереженні самобутності та гідності людини, її спільноти, їхній адекватній зовнішній інтеграції.

Національні цінності в розбудові ефективної держави

У цьому розумінні минулий 2013 рік та Євромайдан, — як історична його подія, — хоч ще глибоко не осмислені, однак, вже продемонстрували, яке надзвичайно велике значення для України має аксіологія вибору вектора інтеграції. В умовах сьогоденного подвійного постімперсько-тоталітарного тиску на Україну колосальної соціогуманістичної ваги набуває саме асиміляційний фактор інтеграції в сенсі припинення наслідків багатовікової "інтеграції" до складу імперій (царської та більшовицької), насильних "міграцій" через виселення до Сибіру, переселення селян чи їхню втечу від голодної смерті в зросійщені міста, заселення опустілих територій байдужим етносом, застосування інших важелів розмивання українськості.

Євроінтеграція для українців — це не тільки економіка, торги, ринки чи фінансові кредити. Нині будь-який серйозний і неупереджений комплексний аналіз стану суб'єктів господарювання, темпів розбудови української держави та її інтеграції не може обійтися без розгляду неекономічних чинників. На думку відомого економіста *Олександра Пасхавера*, **коли держава не ефективна, то економіка передовсім залежить саме від неекономічних факторів.**

Проте, неекономічні чинники — це не тільки соціальні, гуманітарні, політичні, соціологічні чи соціально-психологічні; вони — ті й інші, якісь треті, врешті, всі разом. Вони — громадські, громадянські й спільнотні; національні (етнічні) та загальнолюдські; духовні (інформаційні, ідеальні) та матеріальні; транскордонні й геополітичні; історичні та новітні, світоглядні та ментальні, медичні та екологічні, видимі й невидимі, асиміляційні й неасиміляційні, де будь-який названий (і не згаданий) чинник із наведеної множини може стати мультиплікатором суспільного розвитку й трансформації. У цьому контексті актуалізується проблема комплексності їхнього вивчення через призму аксіології як ціннісних

і архіважливих для вибору вектора інтеграції України, її екзистенції, суспільних трансформацій та збереження національної ідентичності за умов зодноріднюючої глобалізації. Іншими словами, про які б трансформаційні суспільні зміни, процеси модернізації чи пріоритети структуризації економіки зараз не йшлося, їхній розгляд повинен проводитися передусім у площині соціогуманістичної політики стосовно захисту людини та її нації, особливо щодо ексклюзивного і цивілізаційного розвитку кожного народу та вільної його інтеграції в світовий простір. За цих умов ніби аксіоматично утверджується моральний імператив: національне і загальнолюдське мають крокувати вперед поруч, аби збереглося розмаїття мов, культур, врешті, гармонію слова, чину і прогресу Планети людей.

Отже, **сьогодні інтеграція України вимагає нової парадигми розвитку не лише щодо майбуття, а й буття української нації взагалі.** В ХХІ сторіччі нібито вже зрозуміло: будь-які міжнародні союзи, якщо вони створені іменем і в ім'я гуманізму, повинні, насамперед, утворюватися на основі культурних, духовно-моральних, освітньо-інтелектуальних, гуманітарних та інших світоглядних національних цінностей, що наближають загальнолюдські смисли, а не по-імперському асимілюють самодостатні автохтонні народи. В структурі неосоціогуманізму питання Угоди з Асоціацією європейських держав — це складний механізм довгострокової модернізації економіки й соціальної сфери, проведення структурних змін і підвищення стандартів життя, втілення геополітичних і оборонних пріоритетів України, залучення її до

країн справжньої, а не керованої демократії, до правових судових світових систем, опрацьованих людством у віках, зрештою, відновлення історичної справедливості в ставленні до української нації як споконвічно європейської.

Альтернативи цьому немає. Йдеться про зміну сутності систем, потрібна їх транзиція (від лат. *transitus* — перехід), що означає перехід від однієї системи до іншої, якіснішої, — від радянської, скажімо, індустріальної через перехідну до постіндустріальної наукомісткої (інформаційної) економіки, від тоталітаризму управління до демократії, від т.зв. імперсько-радянської, безадресної до національно свідомої, за **Франком**, цілої людини тощо.

Нагальним є виокремлення проблем суспільних змін із акцентом на екзистенційне і соціогуманістичне значення вибору вектора інтеграції України не заради екстенсивно-кількісних змін, а якісно кращого життя, зважаючи на перехідний (транзитивний) етап економіки України.

Профанацією буде розгляд навіть трудової бджоли поза сотовою рамкою, поза бджолою сім'єю та її вуликом, тобто поза безпосереднім середовищем і простором. **Нація набирає сили (потенціалу) в її націогенезі, формуючись як в процесі, так і в результаті суспільних модернізацій, творення нового і поступу від примітивних засобів виробництва до сучасних нанотехнологій, від насилля, тоталітаризму до демократії, від ксенофобії до вільного вибору інтеграції у вільний світ.** Отже, трансформація (від лат. *transformatio* — перетворення, видозміна) — це універсальний напрям зміни соціально-економічного, національно-

політичного та іншого розвитку суспільних (традиційних і перехідних) систем як революційним, так і еволюційним шляхами для спрямування взаємодії соціуму в загальноцивілізаційне русло. Цей універсальний напрям змін поширюється на тверді (матеріальні, видимі) частини економічного базису суспільства (мінеральні, інтелектуальні та інші ресурси, фонди, активи тощо), а ще більше на його невидимі надбудовні інститути, інституції та організації, соціально-психологічні, духовно-моральні, світоглядні цінності, потреби, норми поведінки, орієнтації, суспільні правила гри і таке інше.

Введений нами в науковий обіг дискурс "*соціо-гуманістичний*" віддзеркалює бінарну парадигмальну сутність збереження автентичності українців, всіх народів і народностей, які потерпіли та потерпають від постімперсько-тоталітарного й глобалізаційного тисків. Правове забезпечення міжнародних соціо-гуманістичних взаємин конче потрібне, — в світі відбувається не лише експлуатація людини людиною, а й нації (націй) нацією. Водночас, якщо світове співтовариство прийняло Декларацію прав людини, то Декларації прав народів досі немає. Шкода, але панує змагання за лідерство сильних світу цього, а дехто прагне і в XXI віці стати всемогутнім диктатором керованої демократії.

Не все людське — людяне. Якщо поняття "*соціальне*" означає людське, суспільне, а "*гуманне*" — людяне, то їхній синтез, власне, складе нову "*соціо-гуманістичну*" якість, вкрай нині потрібну. **Не може бути вільною людина, коли — підневільна її нація.**

На цьому тлі українська стратегічна ідея: "**Україна: соборна, українська, гідна людини і нації**" несе важливі соціогуманістичні цінності та мотиви діянь, які двовалентні й до людини, і до нації. Вони творять духовно-ідеологічну платформу, на якій будується (повинна була б будуватися) система національної безпеки, правові основи самостійної держави, її суверенітету, збереження етнічної, мовно-культурної, релігійної ідентичності на "*нашій, за Шевченком, не своїй — землі*", себто в межах усіх компонентів національного простору, структурної політики держави, її регіонів, окремих підприємств і особистостей.

Проте, може видатися, що соціогуманістична парадигма з її демократичними принципами розвитку міжнародних і посттоталітарних відносин, більше схожа на мрію, яка ніколи не буде соціалізована. І з цього приводу, передбачаю, багато критики в мій бік. Очевидно, дехто вважатиме, що краще "*добре вигострити сокиру*", бо інакше не здобути правду, волю і права в своїй хаті. Звичайно, є грейдер провокатора, але є скальпель хірурга, різець скульптора, є молитва праведника, думка і слово мудреця, а є "деза" агресора-сусіда. Можна боротися за булаву і проти Межигір'я, а можна за використання інтелекту для творення суспільного блага і кращого майбуття нації, за український комп'ютер і колайдер.

Думаю, що Євромайдан на це відповів достойно. І те, що професура разом зі студентами, і Церква на Майдані, і європейські (й не тільки) політики його

відвідали, свідчить: насилля не підтримає ніхто, мирну боротьбу за свободу й краще життя — всі. Власне, **Шевченко** сьогодні не тільки б сказав: "*Борітеся — поборите!*", не лише повторив ідею Кирило-Мефодіївських братчиків "*Україна без хлопа і пана*", а й об'єднав би народ на боротьбу за Україну, передовсім за її сучасні національні цінності.

Формат модернізації економіки, що більше, в межах лише підприємств вугільної чи чорної металургії регіону, недостатній для широкого вивчення соціогуманістичних пріоритетів держави в системі стратегічних досліджень всеукраїнських проблем, які не виносяться за дужки макроекономічної, в т.ч. структурної політики України, суспільних трансформацій, сучасних глобалізаційних чи інтеграційних викликів щодо розбудови нових економічних укладів, міжнародних взаємин, їхніх духовно-інтелектуальних, культурологічних довготермінових супроводів.

Якби ми вчилися соборності...

Якби ми вчилися так, як треба, то й мудрість була б своя, заповідав нам духовний батько нашої нації — **Тарас Шевченко**. Якби ми вчилися соборності, на чужих помилках і не забували свої, то давно мали б не тільки свою національну державу, а й давно були б членами ЄС. Якщо Україна насправду прийняла інноваційну модель свого розвитку, будує постіндустріальне інформаційне суспільство, в якому домінують знання, інновації, інтелект та наукомістка економіка, — тобто вибрала євроінтеграційний вектор зовнішньої політики, орієнтується на проведення якісних змін і досягнення високих стандартів добробуту, то без модернізації всіх сфер свого внутрішнього життя, особливо освіти, науки, інформаційних систем комунікації — їй не обійтися.

За цих умов, хоче вона того чи ні, має звернути увагу на важливість трьох основоположних складових новітньої науки інформатики: **семантику** (науку про зміст інформації), **аксіологію** (вивчає цінність інформації) і **семіотику** — вивчає призначення знакових систем для передавання (приймання) різних повідомлень. Причому, поглянути на неї як вагому в творенні інформаційного суспільства, водночас, як на такий нібито парадокс: чим більше під час творення такої спільноти систем її програмного забезпечення заглиблюватимемося в соціальну інформатику, зокрема в когнітивну (пізнавальну), креативно-інноваційну її частину, тим дивовижнішими й напрочуд сучасними видаватимуться думки нашого Пророка, двохсотрічний ювілей від дня народження якого ми відзначаємо, про націю як цілісність системи "*живих, мертвих і ненароджених*".

Зокрема, розуміння й акумулювання ним української національної ідеї в Слові, віру в його силу, вагу та роль як духовно-інформаційної першооснови тягловості розвитку народу, доленосне значення при цьому безперервності вільного передавання знань, досвіду, традицій із покоління в покоління для збереження

мовної, етнічної та культурної ідентичності нації серед світового розмаїття, особливо за умов глобалізації.

За часів уярмлення нації замало поставити перед нею слово, сказати, аби вона його не цуралася і чужому навчалася. Вчитися треба, прищеплюючи чуже на свій ґрунт, аби не потрапити в небуття. Довго, а, може, і марно сподіватися, що, не навчаючись, дочекаємося свого апостола Правди й Науки. Чи не тому він так довго не йде, чи десь не загубився в пустелі наш *Мойсей*?! Очевидно, без Шевченкової любові до України-неньки, без Антоничевої ідентифікації себе хрущем на Шевченковій вишні, без Франкового самоусвідомлення, що лиш ти один повинен "дати одвіт" за долі мільйонів, Провідника нації — немає.

Правдою є й те, що для того, аби відбулися в суспільстві інформаційні процеси (передача традицій, нових знань, навичок тощо) розвитку, обов'язково потрібні складові елементи: *джерело* (продуцент) інформації (знань), відповідний *канал* її безперешкодного передавання та адекватний *приймач* (споживач), спроможний не тільки прийняти передане, а і приростити його для наступників.

Походження назви "*семіотика*" відносять до грецької мови, пов'язуючи її з тлумаченням широкої соціалізації слова "*знак*". З огляду науки семіотики, в збереженні та розвитку національної ідентичності важливу роль відіграють чинники як матеріальні, так і нематеріальної природи: духовно-інтелектуальні, інформаційно-мовні, ментальні тощо. Тобто ті, що впливають на мислення людини, її світосприйняття та інтелект. Інтелект людини має, насамперед, знаковий вираз — вербальний (усний), писемний (текстовий), графічний, що впливає на мисленнєву діяльність, її розум, поведінку й творення нових суспільних знакових конструкцій: політичних, правових, економічних, культурно-релігійних, моральних, світоглядних тощо.

Людина формує знаки, а знаки її особистість, ім'я, образ, імідж держави в цілому. Аби людина відчувала гармонію, її світ внутрішній, світоглядний має бути збалансований, знаходити адекватність в зовнішньому, видимому, — уречевленому в зрозумілих знаках, пам'ятниках культури, предметах праці, а інформаційний простір держави — органічно-національний, себто таким, що не денаціоналізує й не вибиває її з питомо-звичної колії. До знакових систем відносяться природні й штучні мови, книги, газети, кінофільми, різна відео- та аудіопродукція. А, найголовніше, сюди зачисляють системи знань, засоби масової інформації (ЗМІ), інтелектуальну власність (патенти, ліцензії, алгоритми, програми, парадигми, різні ноу-хау тощо), фінансово-економічну атрибутику (грошові знаки, банки, ціни, тарифи на продукцію, торгові бренди тощо), побутово-релігійні обряди, громадські акти, військові символи, географічні назви, топоніми тощо. Взагалі, весь креативний доробок, що його здобуло людство, можна узагальнити і передати нащадкам за допомогою літери, цифри, ноти, кольорів, матеріальних взірців та їхніх

зображень, фотографій тощо, але живе слово, безпосередня передача знань, навчання, виховання особистим прикладом, соціалізація нагромадженого власного нового досвіду — незамінні. Недарма загарбники, насамперед, ціляться у слово, а в правдиве — поготів.

Отже, *знак* — надзвичайно широке поняття, і в семіотичному сенсі творить ряд інших синонімів (символ, образ, код, показник, норма, обряд, одиниця, топонім тощо).

Антиукраїнська семіотика

Проблематика антиукраїнської семіотики в зв'язку з аксіологією вибору вектора інтеграції — архіактуальна. Нині проти України "*бузять*" не тільки бузини і бузики. Соборність в українському дискурсі не означає імперське "*собираніє земель*". У нашій історії не було розділів "Присоединение Малороссии", "Завоевание Кавказа" і в наших галереях не висить картина "Підкорення Сибіру Єрмаком". Вважаємо, що час закреслити вислів "*східні креси*", пора не фетишизувати знак на перевалі Карпат про мадярський перехід. Перестати, розігруючи побожних на кістках Голодомору 1932—33 років, цинічно з'ясовувати мільйонні числа невинно убієнних, запитувати в байдужих: це був геноцид чи ні; ми гноблена і ослаблена загарбниками нація чи ні; українська мова є зіставною з відповідними мовами чи вимагає червонокнижного захисту, як зникаючі види фауни і флори. Тоді, очевидно, перед нами не стоятиме дилема: нам далі потрібна залишкова гуманітарна політика, секондхендівська допомога чи нова соціогуманістична парадигма бінарного захисту людини й нації. Тобто, двовалентна до вільної людини і вільної нації в адекватній співдружності народів Європи та світу, котрі не розмиватимуть нашу ідентичність, не доросійшуватимуть український інформаційний простір, не битимуть працівників ЗМІ, не розбиватимуть кувалдою пам'ятні дошки вченим-україністам світового рівня, водночас, творячи регіональну антиукраїнську семіотику.

Чому не мислимо масштабно, широко, по-всеукраїнському, намагаючись у Львові поставити лише погруддя *М. Вербицькому*, а не піднімаємо націю на вирішення соборно-глобального завдання: в Києві мають стояти не тільки слов'янські, а й українські *Кирило* і *Мефодій* — *Павло Чубинський* із текстом Гімну і зі скрипкою *Михайло Вербицький*. Натомість, в центрі Києва гордо стоїть ... Паніковський. Водночас, комусь дуже заважає фігура Малого Принца, але зовсім не коле у вічі варенична "Катюша" чи газета "Комсомольская правда в Украине", що навалом лежить в українських кіосках, переповнених російськомовною пресою. Але спробуйте тут придбати "Слово Просвіти", "Українське слово", "Кримську світлицю" чи журнали "Універсум", "Світогляд", "Всесвіт", "Схід"! А де часопис "Сучасність"? Який хаос у підручниках з історії України, з української мови, літератури?

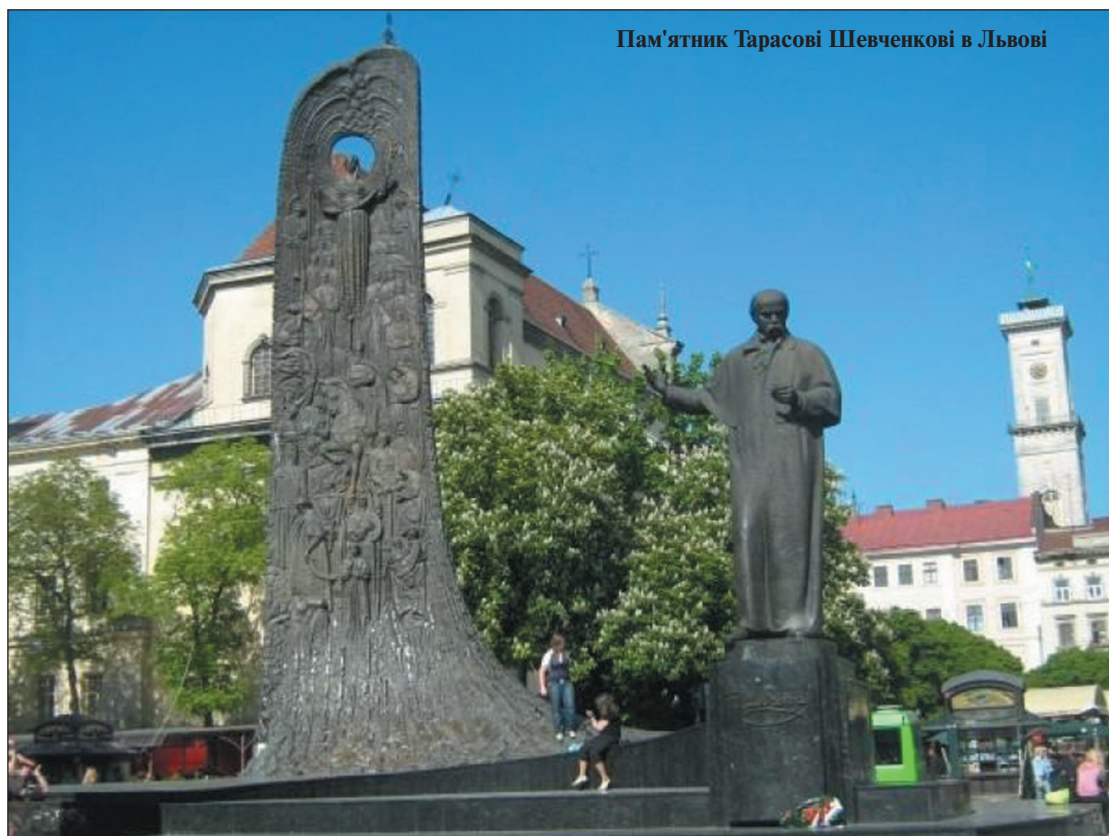
А хто відповідь за поламане коромисло й відірване в Наталки Полтавки відро, що його вчинили українофоби Кіровограда — місті, де їй поставлено пам'ятник на честь започаткування тут українськими корифеями професійного театру? Хто відповідь за деукраїнізацію України?!

Ренаціоналізація інформаційного простору як неписане домашнє завдання євроінтеграції

Поставлене генієм Тараса перед нами Слово — первень та дороговказ всіх наших творчих пошуків і діянь на ниві національного та духовного відродження. В Україні криза не тільки економічна, вона духовна — в головах і серцях. В умовах глобалізації, антиєвроінтеграційного оточення втрата національного інформаційного простору призводить і призведе до остаточного розмиття національної ідентичності й свідомості титульного народу, а відтак підірве незалежність та соборність країни. Інформація як постімперсько-тоталітарний ідеологічний ресурс, — це той невидимий продукт, який, проникаючи через кордони соборної України, несе дезінформацію в кожную українську сім'ю, далі працює на "декомпозицію України". Ключем в Європу є інтелект та високопродуктивна праця нації, духовно-креативний потенціал еліти та опрацьований нею державний формат української ідеї. Саме національна еліта (інтелігенція), головню, творить духовно-соціальні цінності, змістовність (сене) і вартісність яких сприймається суспільним загалом для широкої соціалізації, — може створити опірність зловмисній дезінформації та стати точками опори Української держави.

Таким чином, зміцнення соборності — це, головню, зміцнення традиційної толерантності українців у їхньому ставленні до різних культур, в т. ч. малих народів, прямих інформаційних контактів із далекою і ближньою діаспорою, збереження на пограниччі відрубності власної культури посеред розмаїття інших світів. Йдеться про життя з медіаторською місією між релігійним православ'ям і католицизмом, між європейською та азіатською культурами, нинішньою консенсусно-громадською і керованою демократією, інноваційним високотехнологічним та мобілізаційно-сировинним розвитком економіки, зрештою між СНД, Митним союзом і ЄС, НАТО.

В Україні вибух Євромайдану не прогнозувався ніким. Він був несподіваним і для уряду, і для опозиції, бо не досліджується соборність в комплексі з життям нації "на межі", зміною поколінь, насамперед світогляду, зростанням відкритості суспільства, міграційних і комунікаційних процесів. Власне, це підсилило транзитність у контексті сучасних рухів, інтеграцій, медіаторства і зростання цих феноменів в умовах глобалізації та насушною потребою зупинити подальшу девальвацію національних цінностей, створити власний духовно-інтелектуальний інформаційний простір, інтелектуалізувати спільноту. Без потужного інформаційного простору в умовах глобалізації не адаптувати нову соціогуманістичну парадигму буття української соборної нації як державоцентричну, де є бінарний захист і людині, і нації. Без власної духовно-інтелектуальної ідеології важко переконати соціум у тому, що будь-які міжнародні союзи повинні, насамперед, створюватися на основі куль-

Пам'ятник Тарасові Шевченкові в Львові

турних, духовно-моральних, освітньо-інтелектуальних, гуманітарних та інших національних цінностей.

Економічний розгляд не може бути повним, якщо він здійснюватиметься поза інтерактивним діалогом не лише всередині країни, а і паралельно діючими потужними світовими процесами, рухома рівновага яких визначає сучасні тренди комплексного розвитку народів і народностей, сучасних укладів їхніх економік і культур. *Перший* — це глобалізація світу, широкоформатні прояви якої дедалі більше підвищують комунікаційність і транзитність країн, водночас спричиняють їхнє зодноріднення, стандартизацію управління, зменшення суверенітету. *Другий* — ренаціоналізація світу, вектор якої скерований на збереження національної ідентичності та ексклюзивності буття кожної людини в необхідно-комфортному для її розвитку національному середовищі, а відтак просторі. Визнаємо це чи ні, на жаль, дії цих процесів ділять країни на: *глобалізаторів*, які є більш розвиненими та продукують домінуючу частку різних новацій (соціальних, економічних, науково-технічних, інформаційних, освітньо-культурних, політичних тощо); і на *глобалізованих*, що з тих чи інших причин є ослабленими, розвиваються нині, шукаючи власний шлях поступу і свій інтеграційний вибір, намагаються наздогнати і приєднатися до перших.

Чи стала соціогуманістична парадигма розвитку дискурсом лідерів нації?

Навидовижу прогностично далекосяжним у просторі та часі виявилася тривога Шевченка за майбутнє України, коли її, недоброзичливці присплять — *"в огні, окрадену, збудять"*. Дедалі більше розуміємо: Україні потрібна нова візія буття нації, випереджального розвитку її освіти, науки, культури. Україні слід підтримувати письменників, вчителів, інженерів, підприємців, бізнесменів, книговидавців, журналістів та інших патріотично-креативних людей, які творять український науковий, інтелектуальний, культурний продукт як суспільне благо; думають про майбуття нації, а не зосереджуються виключно на здобутті влади. Загрози втрати суверенітету не зняті.

Шекспірівське *"бути чи не бути"* для українців набуває статусу буття чи небуття нації. За цих умов вельми важливе значення має виокремлення семантики понять національного *"середовища"* і *"простору"*, *"ресурсу"* і *"потенціалу"*, зон впливу на них антиукраїнських чинників, зокрема безперервності й темпів передачі знань, досвіду, традицій. Якщо перше переважно пов'язане з окремою людиною, трудовим колективом (сімейне середовище, бізнес-середовище тощо), то друге — з конкурентоспроможністю нації.

Водночас, на ідеологічному фундаменті державотворення модерної України — порожньо. Хоч дедалі стає очевиднішим, що візія майбуття України не в ентропії (невизначеності спільноти, хаосі, безпорядку, маргіналізації та її креолізації), а в негентропії, тобто в гармонізації: а) національних інтересів та

загальноновизнаних фундаментальних принципів свободи, соціального і економічного добробуту, захисту прав і людини, і нації; б) неоліберальної (в центрі — людина, вільна ринкова економіка) і націоналістичної (акцент на розвиток нації, патріотичної любові до неї) ідеологій. Шлях досягнення мети один: на основі гармонійного поєднання цих чи дотичних до них ідеологій створити нову парадигму суспільного розвитку — соціогуманістичну, яка комплексно і паритетно захищала б людину і націю як когнітивно необхідне мовно-інформаційне, звукове, візуальне, водночас природно-ексклюзивне середовище (тло, а відтак простір). Де можна було б зберегти та розвивати свою національну ідентичність, ментальність, культуру, промисловість, народні промисли, торгівлю і та інші сфери трудової діяльності в умовах глобалізації. Де можна підвищувати духовність України через її інтелектуалізацію, елітаризацію, гуманізацію та трансформацію всіх суспільних верств і процесів, зрештою підвищувати суб'єктність України, конкурентоспроможність не тільки економічну.

Ренаціоналізація, українізація інформаційного простору в Україні важке, довгострокове, але наше домашнє завдання, що вимагає нагального нашого вирішення. Слово, інформація, знання завжди були перед усім. Не можемо далі програвати інформаційний простір і знову встати перед світом, незважаючи на давні Франкові застереження, як *"малі і неприготовані"*. Він нас вчив бути українцями: *соборними*. Анексія Криму, дії сепаратистів на Сході України свідчать: неможливо забезпечити незалежність, цілісність і суверенітет без національного інформаційного простору, що ґрунтується на духовно-інтелектуальній ідеології творення держави корінного (титальноого) народу, який дав їй назву. Україна має розвивати свою державну ідеологію, яка неслала б світові нові соціогуманістичні смисли щодо захисту і людини, і нації. Тоді освіта, наука, збільшення інвестицій в розвиток людини, її культури, інтелектуального капіталу тощо сприятимуть створенню національної держави, підвищенню свідомості соціуму, його українськості та побудові соціально справедливого, інформаційного, громадянського суспільства. Лиш інтелект, патріотизм і самовіддана праця можуть нас вивести із рабства. А без цього знову пануватимуть *"желудкові"*, за **Франком**, ідеї, і все українське життя, як пророчив ще **Грушевський**, буде *"вивернене з своїх нормальних умов, історично і географічно сформованої колії й викинено на великоруський ґрунт, на потік і розграблення"* замість збереження *"тягlosti при вічному поступі вперед"*.

Нехай 2014 Шевченків рік стане в Україні поступом до цивілізаційних здобутків людства! ■

Степан Вовканич

доктор екон. наук, професор, пров. наук. співр.
Інституту регіональних досліджень
НАН України, м. Львів